

ADEDE ARCHEOLOGISCH RAPPORT 275

Brusselbaan 208

EREMBODEGEM – OOST-VLAANDEREN

Verslag van resultaten d.m.v.
proefsleuvenonderzoek

VAN WETTER S.

Colofon

Uitgever	ADEDE bvba
Jaar van uitgave	2018
Plaats van uitgave	Gent
Redactie	Simon Claeys, David Janssens
ISSN	2033-6810

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van ADEDE bvba. ADEDE bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten voortvloeiend uit diens adviezen.

Inhoudsopgave

1	Administratieve fiche	- 4 -
2	Bureauonderzoek	- 9 -
2.1	Archeologische voorkennis	- 9 -
2.2	Aanleiding van het onderzoek.....	- 9 -
2.3	Randvoorwaarden	- 11 -
2.4	Vraagstelling	- 11 -
2.5	Werkwijze en strategie.....	- 12 -
2.5.1	Motivering onderzoeksstrategie	- 12 -
2.5.2	Afwijking sleuvenplan.....	- 12 -
2.5.3	Organisatie van het vooronderzoek en gebruikt materiaal	- 13 -
2.6	Beschrijving geplande werken.....	- 15 -
3	Assessmentrapport.....	- 19 -
3.1	Assessment sporen.....	- 19 -
3.1.1	Sporenbestand	- 19 -
3.2	Assessment vondsten.....	- 23 -
3.3	Assessment stalen	- 25 -
3.4	Conservatie assessment	- 25 -
3.5	Assessment topografie en bodemopbouw	- 26 -
3.5.1	Stratigrafie en bodemopbouw	- 30 -
3.6	Datering en interpretatie	- 31 -
3.6.1	Beantwoorden onderzoeksvragen	- 33 -
4	Synthese	- 35 -
4.1	Besluit gespecialiseerd publiek	- 35 -
4.1.1	Archeologische waardering.....	- 35 -
4.1.2	Potentieel tot kennisvermeerdering en afweging verder onderzoek	- 35 -
5	Bibliografie.....	- 37 -
6	Lijst van plannen.....	- 38 -
7	Sporenlijst.....	- 39 -
8	Vondstenlijst.....	- 40 -
9	Fotolijst	- 41 -
10	Lijst van figuren	- 43 -
11	Bijlagen	- 44 -

1 Administratieve fiche

Projectcode	2018A80
Site	EREMBODEGEM – BRUSSELBAAN 208
Projectsigle ADEDE	ERE – BRU
Ligging	Brusselbaan 208 9320 Erembodegem
Bounding Box	Punt 1 (NO): X: 129850,805m / Y: 178426,992m Punt 2 (ZW): X: 129485,920m / Y: 178328,935m
Topografische kaart	Zie plannr. 1
Kadaster	Aalst, Erembodegem, Afd. 1, Sectie A, nr. 1479 ^e Zie plannr. 3
Soort onderzoek	Vooronderzoek met ingreep in de bodem
Aard van de vervolgwerven	Gedeeltelijke afbraak bestaand complex. Verbouwing tot polyvalent handelsgebouw met bijhorende parking en groenvoorziening.
Uitvoerder	ADEDE bvba
Erkenningsnummer ADEDE bvba	2015/00058
Erkend archeoloog	Simon Claeys 2017/00184 Alexander Cattrysse 2017/00187
Tijdelijke bewaarplaats archief	ADEDE bvba
Bibliografische referentie	Van Wetter S., 2017 Brusselbaan 208 EREMBODEGEM – OOST-VLAANDEREN Verslag van resultaten verkregen d.m.v. proefsleuvenonderzoek, ADEDE archeologisch rapport 275, Gent.
Grootte projectgebied	Ca. 3000m ²
Periode uitvoering	Januari 2018
Thermen thesaurus Onroerend Erfgoed	Proefsleuven
Verstoorde zones	Zie plannr. 4

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Erembodegem - Brusselbaan 208

Plannummer 1.
Onderzoeksgebied op topografische kaart

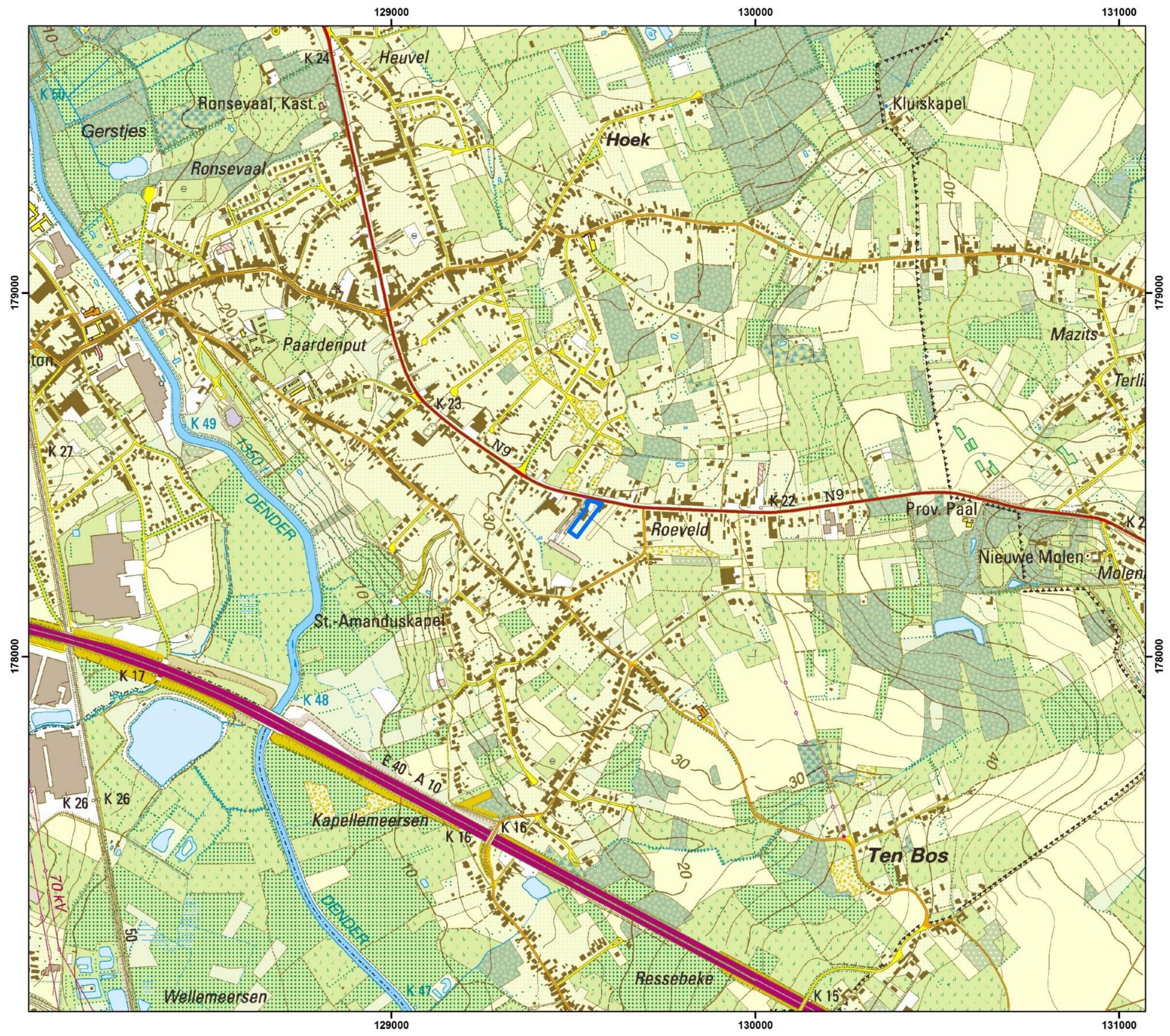
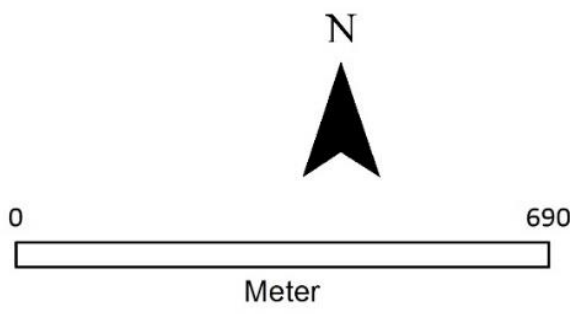
Projectcode: 201617

Digitaal aangemaakt 17-10-2016

1:10.000 © NGI

Legende

 Onderzoeksgebied

Erembodegem - Brusselbaan 208

Plannummer 2.
Onderzoeksgebied op orthofoto 2012

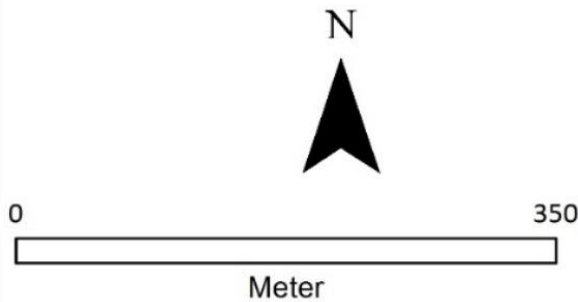
Projectcode: 201617

Digitaal aangemaakt 17-10-2016

1:5.000 © AGIV

Legende

 Onderzoeksgebied

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Erembodegem - Brusselbaan 208

Plannummer 3.
Onderzoeksgebied op kadastrale kaart

Projectcode: 201617

Digitaal aangemaakt 17-10-2016

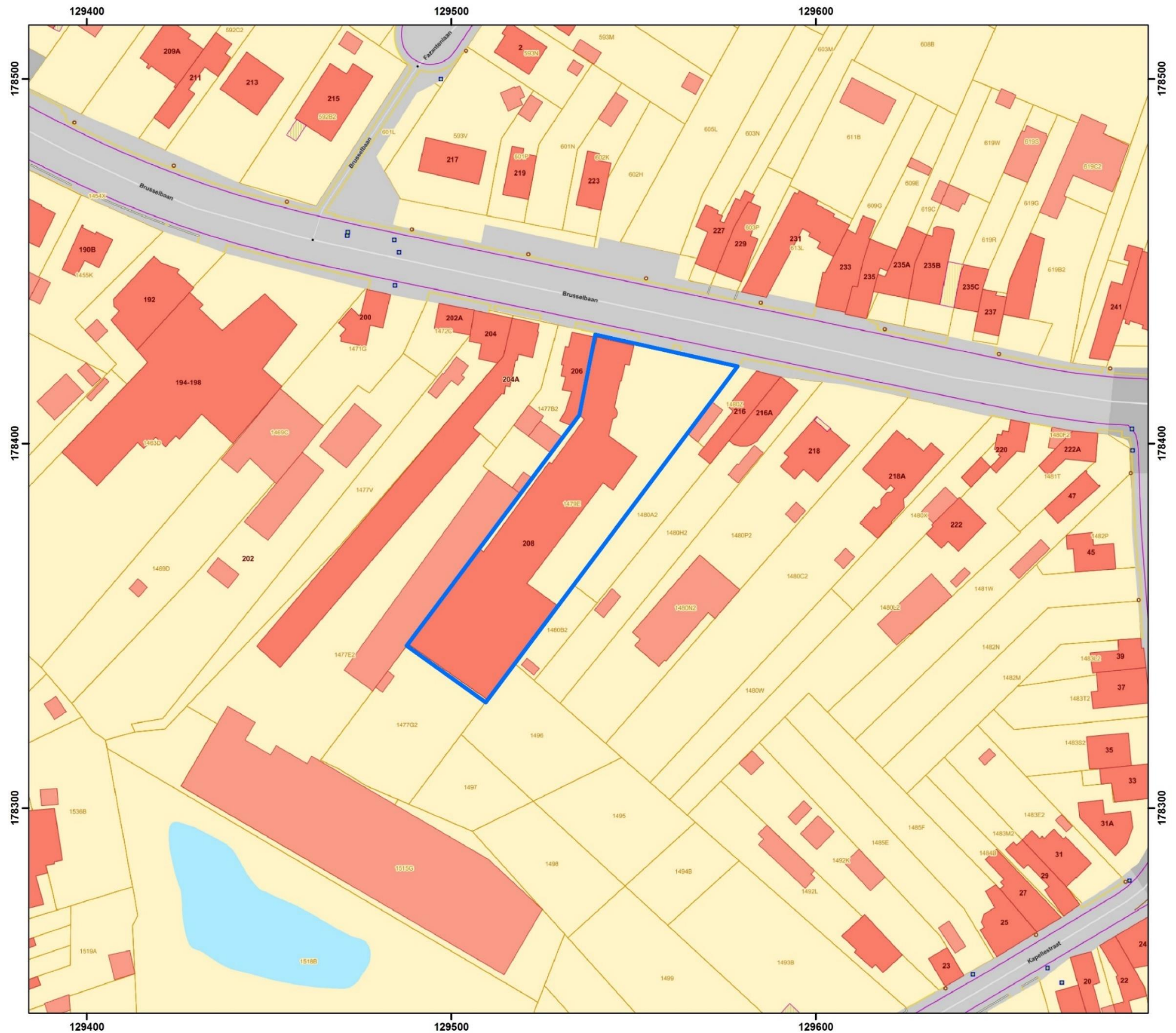
1:1.000 © AGIV

Legende

 Onderzoeksgebied

0 70
Meter

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Erembodegem - Brusselbaan 208

Plannummer 4.
Verstorings binnen het plangebied
Diepte verstoringen nader vast te stellen
Projectcode: 201617

Digitaal aangemaakt 17-10-2016

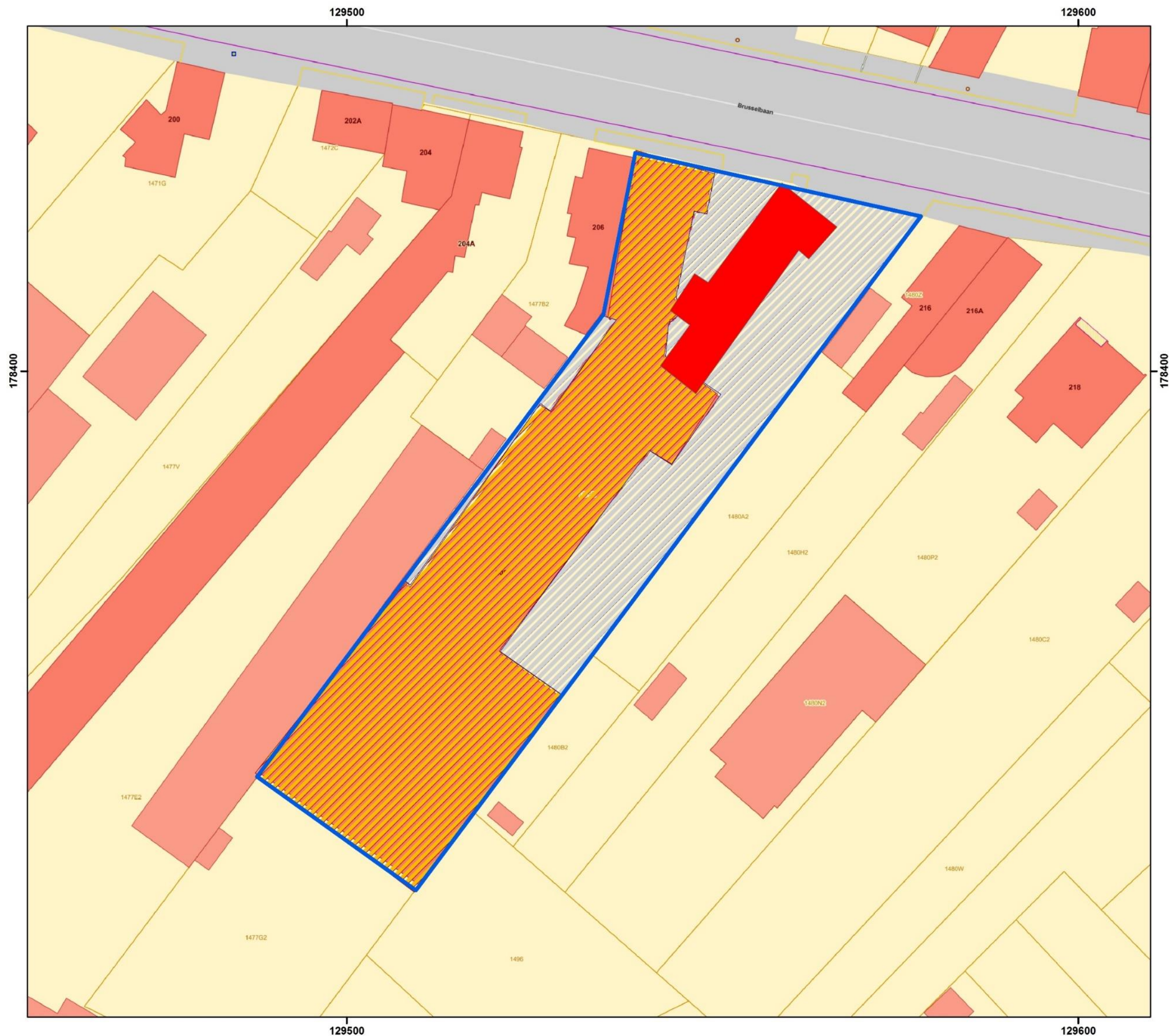
1:500 © AGIV

Legende

- Onderzoeksgebied
- 18e-19e eeuwse bebouwing
- bebouwing
- parking

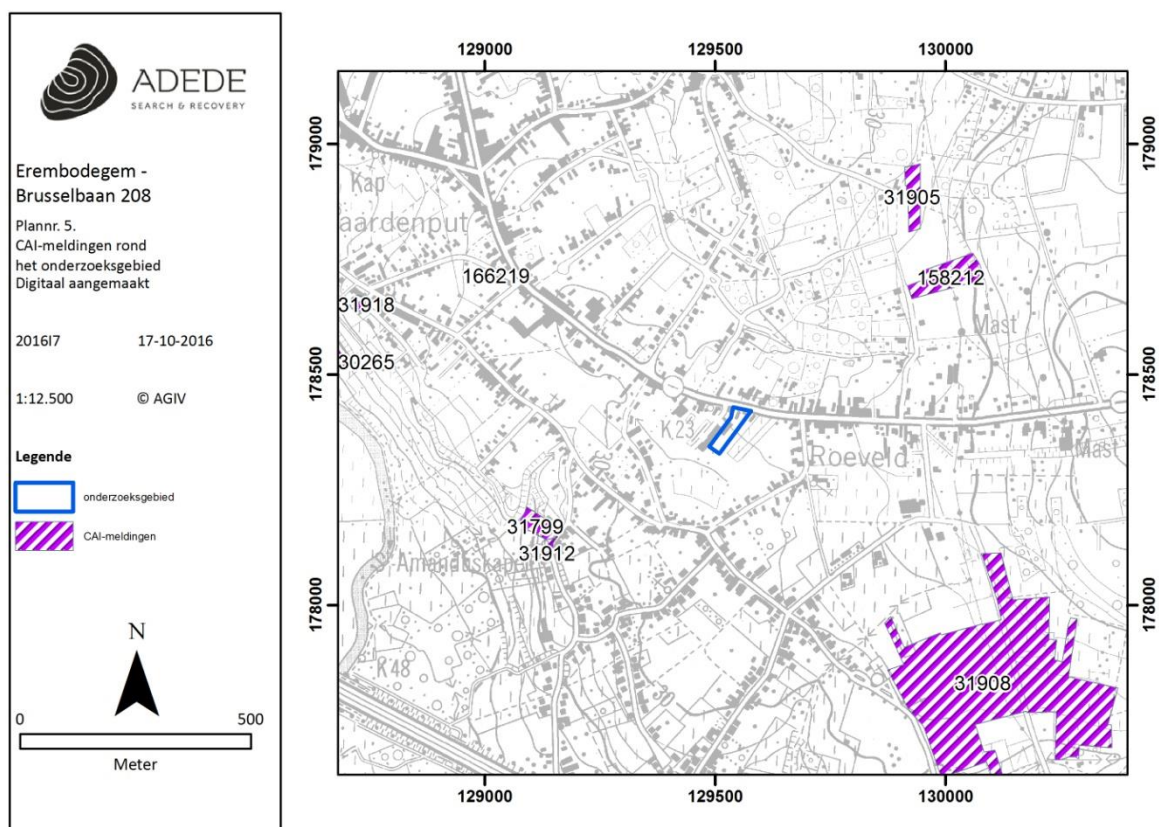
0 30
Meter

2 Bureauonderzoek

2.1 Archeologische voorkennis

Binnen de contouren van het onderzoeksgebied was voorafgaand aan het uitgevoerde proefsleuvenonderzoek nog geen archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd. Op het geoportaal van de Centraal Archeologische Inventaris (CAI) worden wel een aantal meldingen aangegeven uit de omgeving van het onderzoeksgebied. Het betreft hier de resultaten van enkele veldprospecties, drie toevalsvondsten en de resultaten van een kleinschalige opgraving.

Figuur 1. CAI-meldingen rond het onderzoeksgebied.

2.2 Aanleiding van het onderzoek

Deze nota werd opgesteld naar aanleiding van het eerder uitgevoerd bureauonderzoek, raadpleegbaar op <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/archeologienotas/894> in functie van het oprichten van een Spar-complex aan de Brusselbaan 208 te Erembodegem (Oost-Vlaanderen). Hierbij

bedraagt de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000m² of meer en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer.

Het doel van deze nota is na te gaan welke archeologische waarden zich bevinden binnen het projectgebied en in welke mate deze bedreigd worden om aldus te bekijken of deze bewaard kunnen blijven in situ, of ex situ wanneer deze onomkeerbaar vernietigd dreigen te worden.

Bij de opmaak van de archeologienota werd vastgesteld dat verder archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk bleek. Gezien de ligging en het bodemtype van het onderzoeksgebied kan aangenomen worden dat de locatie een zeer gunstig woongebied is met gronden ideaal voor verschillende soorten landbouw. Aangevuld met gegevens van prospecties en losse vondsten uit de omgeving van het onderzoeksgebied opent dit zeker perspectieven met betrekking tot de bewaring van eventueel aanwezige steentijdvindplaatsen. Ook de Romeinse periode en de middeleeuwen kunnen vertegenwoordigd zijn in het onderzoeksgebied. Op de historische kaarten zijn aanwijzingen voor een 18de of 19de-eeuws gebouw aanwezig.

De 20ste-eeuwse bouwfases zorgden echter voor een significante verstoring van een deel van het terrein. Op die locaties worden geen archeologische waarden meer verwacht. Ter plaatse van de huidige parking kan zich nog wel een archeologisch niveau bevinden. Enkele boringen, uitgevoerd in het kader van een infiltratieonderzoek, geven aan dat de verstoring veroorzaakt door de aanleg van de parking tussen de 30 en 50 cm onder maaiveld reikt.

Zowel de bouw van de uitbreiding van het handelsgebouw als de diepere ingrepen ter plaatse van de huidige parking (hemelwaterput, bufferreservoirs, septic tank en andere) kunnen voor een verstoring van een archeologisch niveau zorgen, maar ook de voorziene nivelleringswerken ten behoeve van de aanleg van de nieuwe parking kunnen een eventueel archeologisch niveau verstoren. Daarom adviseert ADEDE om voorafgaand aan de werken een proefsleuf aan te leggen om vast te stellen of er zich een behoudenswaardig archeologisch niveau in het plangebied bevindt. Deze moet ook de locatie van het 18de of 19de-eeuwse gebouw aansnijden om een waardebeoordeling van eventuele resten van dat gebouw mogelijk te maken. Aangezien de parking op het moment van opstellen van de

archeologienota verhard en in gebruik was, werd dit proefsleuvenonderzoek in uitgesteld traject uitgevoerd¹.

2.3 Randvoorwaarden

Niet van toepassing.

2.4 Vraagstelling

Aangezien de resultaten van het bureauonderzoek niet toelieten een volledige inschatting te maken over de aan- of afwezigheid van archeologische sites, werden verdere fases in het archeologisch vooronderzoek noodzakelijk geacht. In het kader van dit project werd een onderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van een proefsleuvenonderzoek geadviseerd. Het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem heeft als doel informatie en gegevens te verzamelen die als aanvulling dienen op de reeds bestaande archeologische, geografische, geologische en historische bronnen. Het onderzoek heeft als uiteindelijk doel na te gaan of er mogelijk archeologisch waardevolle sites binnen de contouren van het onderzoeksgebied aanwezig zijn. Aan de hand van de verzamelde informatie van het proefsleuvenonderzoek, gecombineerd met het reeds uitgevoerde bureauonderzoek, kan vervolgens een verder te volgen strategie uitgewerkt worden voor de bescherming van het archeologisch patrimonium ter hoogte van het onderzoeksgebied. Volgende onderzoeksvragen dienen beantwoord te worden aan de hand van het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem:

- *Zijn er binnen de contouren van het onderzoeksgebied sporen terug te vinden met archeologisch en/of cultuurhistorisch relevante waarde?*
- *Zijn er sporen/vondsten die extra aandacht verdienen bij eventueel vervolgonderzoek?*
- *Wat is het potentieel op kennisvermeerdering?*
- *Wat is de mogelijke impact van de geplande ontwikkelingen op het lokaal bodemarchief?*
- *Welke strategie dient verder gevolgd te worden ter bescherming van het archeologisch patrimonium ter hoogte van het onderzoeksgebied?*
- *Indien vervolgonderzoek dient aangevangen te worden, wat is het budget, personeelseisen, kwalificaties en tijdsduur van het vervolgonderzoek?*
- *Welke natuurwetenschappelijke methoden dienen meegenomen te worden bij eventueel vervolgonderzoek?*

¹ Claeys S., Heyndrickx M., Pieters H. & Benjamins M., 2016

2.5 Werkwijze en strategie

2.5.1 Motivering onderzoeksstrategie

Zie goedgekeurde archeologienota met vigerend Programma van Maatregelen²

2.5.2 Afwijking sleuvenplan

Het vooropgestelde sleuvenplan omvatte 1 L-vormige proefsleuf. Omwille van terreintechische redenen ligt halverwege het lange stuk van de L-vormige sleuf een kleine knik in de sleuf. Deze minimale verschuiving is de enige afwijking van het initiële sleuvenplan. Het vooropgestelde sleuvenplan beoogde geen 12.5% dekking ten opzichte van het volledige onderzoeksgebied³.

Figuur 2. Oorspronkelijke sleuvenplan.

² Claeys S., Heyndrickx M., Pieters H. & Benjamins M., 2016

³ Claeys S., Heyndrickx M., Pieters H. & Benjamins M., 2016, Programma Van Maatregelen

Figuur 3. Effectief sleuvenplan.

2.5.3 Organisatie van het vooronderzoek en gebruikt materiaal

Het aangepaste sleuvenplan werd als dusdanig uitgevoerd en in totaal werd 1 L-vormige sleuf aangelegd met een oriëntatie zoals aangegeven op figuur 3. Hierbij werden in totaal 2 profielputten aangelegd.

In totaal werd hierbij ca. 168m² opengelegd door middel van een proefsleuf. Op een oppervlakte van 3000m² projectgebied komt dit neer op 5,6%. Ten opzichte van de 1146m² onverstoorde zone die effectief diende onderzocht te worden, komt de opgegraven oppervlakte neer op ongeveer 14,5%.

Er werd getracht vondsten te recupereren uit de aanwezige lagen en sporen om een relatieve datering te bekomen van de lagen/sporen en verkleuringen. Het onderzoeksgebied werd eveneens onderzocht door middel van metaaldetectie.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden geen noemenswaardige grondsporen of bijzondere contexten aangetroffen, bijgevolg werden ook geen staalnames uitgevoerd. De onderzoeksvragen konden worden beantwoord zonder het nemen van stalen.

Het veldwerk werd uitgevoerd op maandag 08/01/2018. De bodem werd na aanleg geschaafd ten einde een leesbaar vlak te creëren. Daarna werd de sleuf gedocumenteerd (gefotografeerd en digitaal ingetekend), nader onderzocht en vervolgens weer gedempt. Het afgraven gebeurde gescheiden waarbij de verstoorde toplaag van de onderliggende lagen werd gescheiden om tijdens het dempen van de sleuven de oorspronkelijke bodemopbouw zo goed mogelijk te herstellen. Voor het graaf- en opvulwerk werd gebruik gemaakt van een 21-tons rupskraan met een tandeloze graafbak van 1m80.

De weersomstandigheden waren relatief gunstig. Maandag 08/01 liet zich kenmerken als een koude maar droge dag. De toestand van de bodem was echter een stuk minder gunstig. De hoge watertafelstand en de daarmee gepaard gaande zwaar waterverzadigde bodem, in combinatie met hangend grondwater op meerdere locaties, zorgden ervoor dat het onderzoek die dag een constante strijd werd met instromend water. Gezien het hoge debiet waarmee het water soms de sleuf vulde was het gebruik van een pompsysteem geen optie. Omwille van de stabiliteitsrisico's voor de omliggende bebouwing kon ook geen grondbemaling worden gestoken. De graad van waterverzadiging in de bodem was zodanig dat zelfs al op een diepte van minder dan een meter de sleufwanden afkalfden. Ondanks de gevaarlijke werkomstandigheden door de stabiliteitsrisico's van de sleufwanden, werd toch getracht het archeologische vlak steeds te bereiken. De sleuf werd laagsgewijs afgegraven en aangelegd tot in de C-horizont.

Alle sporen werden gefotografeerd en digitaal ingetekend. De foto's werden genomen met een Pentax Optio. Het digitaal inmeten gebeurde met behulp van een GPS van het type Leica 1200 in het Lambert-72 coördinatensysteem.

Er werden in totaal 2 profielkolommen aangelegd, opgeschoond in de mate van het mogelijke gezien de omstandigheden, en geregistreerd om een beter inzicht te krijgen in de bodemopbouw van het projectgebied. Het archeologisch niveau werd bepaald door middel van het opkuisen van kleine, lokale profielen in de sleufwand die met de schop werden aangelegd maar die verder niet geregistreerd werden. De diepte van elk vlak ten opzichte van het maaiveld is weergegeven volgens de Tweede Algemene Waterpassing (TAW).

Het terreinwerk werd uitgevoerd door archeoloog/veldwerkleider Sebastien Van Wetter, en archeologen Gaëlle Rochtus en Margaret Logan, bijgestaan en ondersteund door erkend archeoloog Simon Claeys. De daaropvolgende verwerking werd uitgevoerd door Sebastien Van Wetter en Margaret Logan. De digitale plannen werden hierbij verwerkt in ArcGIS, de lijsten in Microsoft Excel.

2.6 Beschrijving geplande werken

De bestaande gebouwen op het onderzoeksgebied zullen worden afgebroken, met uitzondering van het meest zuidelijk gelegen gebouw. Dit gebouw wordt omgebouwd tot een polyvalente handelsruimte (870 m²), hieraan wordt een uitbreiding bijgebouwd (260m²) op de locatie van de af te breken gebouwen. Naast deze uitbreiding is er plaats voorzien voor laden en lossen aan het bestaande gebouw. De overige ruimte wordt omgevormd tot een (private) parking en groenvoorziening.

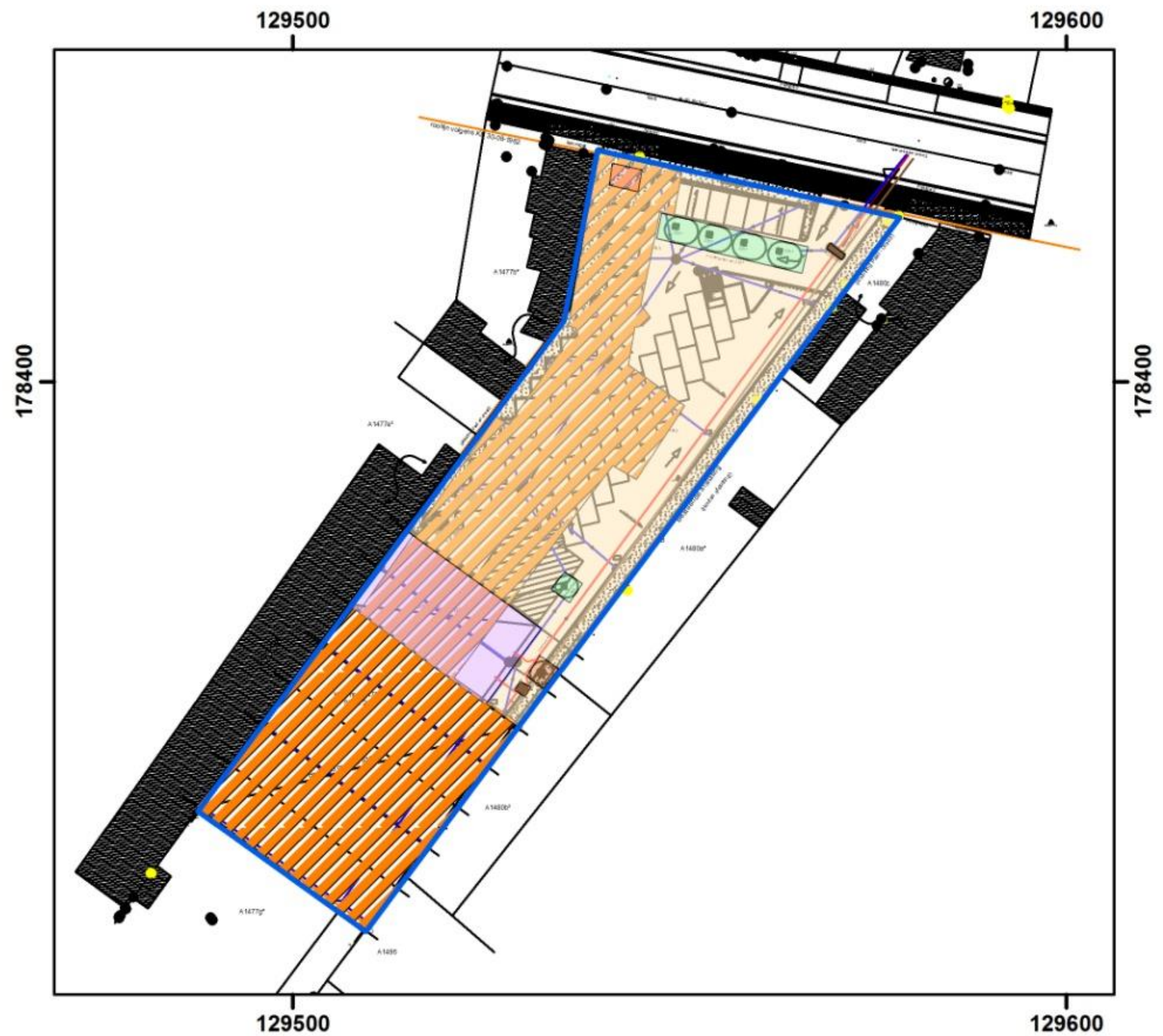
Bij de aanleg van de parking zal de huidige verharding worden verwijderd en het terrein genivelleerd. In figuur 5 is de opbouw van de nieuwe parking beschreven. De werkzaamheden zullen zich in de bovenste 50 cm afspelen. De parking wordt aangelegd in asfalt om voldoende stabiliteit te bieden en lawaaihinder van zowel vrachtwagens als winkelkarren te vermijden. Er worden 45 parkeerplaatsen voorzien. De groenaanplanting wordt voorzien als buffering naar de omgeving langs de perceelsgrenzen.

Het bestaande gebouw en de uitbreiding krijgen nieuwe gevels die worden voorzien in gevelmetselwerk en betonpalen op de zijkant. Hierbij worden geen grondwerken verwacht. Er worden overdekte karrenstelplaatsen geplaatst voor de inkom en aan de straatkant op de parking. Hiervoor zal de parking niet dieper worden afgegraven. De nutsleidingen die worden aangelegd onder de parking zullen een maximum diepte hebben van 0,5m onder maaiveld, en geen extra bodemverstoring veroorzaken ten opzichte van de verstoring die optreedt door de aanleg van de parking. Van de nutsleidingen zijn geen doorsnedes beschikbaar. Aan de straatzijde worden onder de parking 4 bufferreservoirs aangelegd ten behoeve van de opslag van hemelwater. Hiervan zijn geen doorsnedes beschikbaar, maar heeft de opdrachtgever aangegeven dat er een ontgraving tot 3 meter onder maaiveld zal plaatsvinden voor de aanleg. Ook elders op het terrein worden putten voorzien voor de opslag van hemelwater, maar ook septische tanks. De principe-doorsnedes van deze putten zijn wel beschikbaar (zie fig 5). Deze verstoringen zijn te beschouwen als puntverstoringen, net als de totem met het logo van de winkel die aan de Brusselbaan wordt voorzien. Hiervoor wordt een fundering aangelegd van 1 m diepte. Aan de straatkant wordt ook een MS-cabine (tbv middenstroom-verdeling)

geplaatst, hiervoor wordt geen extra fundering aangelegd⁴, wel is de cabine voorzien van een kabelkelder met een diepte van ongeveer 60cm onder maaiveld. De oppervlakte van de cabine bedraagt ongeveer 9 m². Deze beoogde cabine bevindt zich ter plaatse van de huidige bebouwing in een verstoorde zone.

De funderingen voor het nieuwe gedeelte van de handelsruimte met een oppervlakte van ongeveer 260 m² (waarvan slechts 60m² in onverstoord gebied) zal tussen de 0,5 en 1,5 m diep ingegraven worden (zie fig 6). De dimensionering van de fundering (heipalen - type, dikte, hoeveelheid) moet nog bepaald worden door een ingenieur.

⁴ Colim cvba, *Beschrijvende nota Spar Brusselbaan 208- 9320 Erembodegem, Halle, 2016, p. 3*

3 Assessmentrapport

3.1 Assessment sporen

Het assessment van de sporen gebeurde grotendeels tijdens de uitvoering van het veldwerk. Dit werd bijgestuurd, verfijnd en aangepast op basis van de digitale plannen, de foto's en de spoorbeschrijvingen achteraf. Er werden in totaal vier sporen geregistreerd. In elk van de vier gevallen gaat het om muurstructuren in donkerrode baksteen. Grondsporen in de vorm van bodemverkleuringen werden niet aangetroffen.

Drie van de vier muurstructuren (sporen 1 – 3) werden gevonden in het 'korte been' van de L-vormige proefsleuf. Deze sporen lijken met elkaar in verband te liggen. Vloerniveaus werden niet aangetroffen wat laat vermoeden dat het hier vooral om funderingsresten gaat. Wanneer wordt teruggekoppeld naar de verzamelde gegevens tijdens het bureauonderzoek, mag worden aangenomen dat de sporen naar alle waarschijnlijkheid te linken zijn aan de 18^e – 19^e-eeuwse bebouwing die op basis van verschillende historische kaarten in het opgestelde archeologische verwachtingspatroon exact daar gesitueerd werd. Een vierde muurfragment zat parallel aan de sleuf in de sleufwand van het lange deel van de sleuf. Enige relatie met de andere muurstructuren kon niet direct worden aangetoond en wordt ook niet vermoed, maar kan anderzijds ook niet worden uitgesloten. Wat wel mag worden aangenomen, is dat alle vier de sporen waarschijnlijk min of meer contemporain zijn.

3.1.1 Sporenbestand

In totaal werden 4 spoornummers toegekend en gedocumenteerd. Alle sporen betreffen restanten van muurwerk in donkerrode baksteen. De sporen werden gefotografeerd, beschreven en digitaal ingetekend. Gedetailleerde sporenplannen zijn bijgevoegd in bijlage.

Figuur 4. Allesporenplan

Sporen 1 t.e.m. 3 situeren zich in het korte deel van de L-vormige sleuf. Spoor 1 ligt ongeveer loodrecht op de sleufrichting, doorsnijdt de volledige sleuf en manifesteerde zich op ongeveer 75cm onder het niveau van de parking. Dit muurfragment heeft een breedte van 21cm. Spoor 2 en 3 werden een pak dieper aangetroffen. Ze kwamen aan het licht in de C-horizont, op ongeveer 1m30 diep. Spoor 2 is 26cm breed, sluit haaks aan op spoor 1 en loopt 301cm door, parallel met de sleufrichting. Op het uiteinde vormt spoor 2 een rechte hoek met spoor 3. Spoor 3 oriënteert zich haaks op de sleufrichting en evenwijdig aan spoor 1. Vanaf het hoekpunt loopt spoor 3 richting de noordelijke sleufwand. Er kan worden aangenomen dat de drie sporen met elkaar in verband liggen en tot dezelfde gebouwstructuur behoorden.

Figuur 5. Spoor 1 - 3

Spoor 4 is een afzonderlijk muurfragment dat op het eerste zicht niet direct gerelateerd lijkt aan de hierboven besproken muurfragmenten. Deze muurstructuur werd waargenomen in de oostelijke sleufwand waarmee het over een lengte van 3m30 parallel loopt. De top van dit muurfragment ligt 76cm onder het maaiveld. De muur is niet gefundeerd en lijkt te zijn aangelegd op de Ap2-horizont.

Figuur 6. Spoor 4

3.2 Assessment vondsten

Figuur 7. vondstenplan.

Tijdens dit proefsleuvenonderzoek werden in totaal vijf vondsten weerhouden voor determinatie. Het betreft hier vier fragmenten aardewerk en een glazen fles waarvan de hals ontbreekt. Het makkelijkst te determineren was de fles. Afgaand op haar ietwat bizarre morfologie kon worden uitgemaakt dat het hier om een zogenaamde kogelfles gaat. Een kogelfles is een herbruikbare fles die wordt afgesloten door een glazen knikker en een rubberen ring. Ze wordt geopend door de knikker naar beneden te duwen. Typisch voor een kogelfles is de vaak eigenaardig gevormde hals die de naar beneden gedrukte knikker opvangt en zo verhindert dat de knikker terugrolt als het flesje aan de mond wordt gezet. Kogelflesjes zijn in 1872 uitgevonden door Hiram Codd, en worden in Engelssprekende landen dan ook wel Codd-neck bottles genoemd. Ze waren vooral populair tot voor WOII.⁵ De buik van de fles draagt een logo in reliëf dat verwijst naar stokerij, en later ook brouwerij, Van Roy uit Denderbelle. Wat verder opzoekingswerk leert dat deze stokerij/brouwerij heeft bestaan tussen 1858 en 1937.⁶

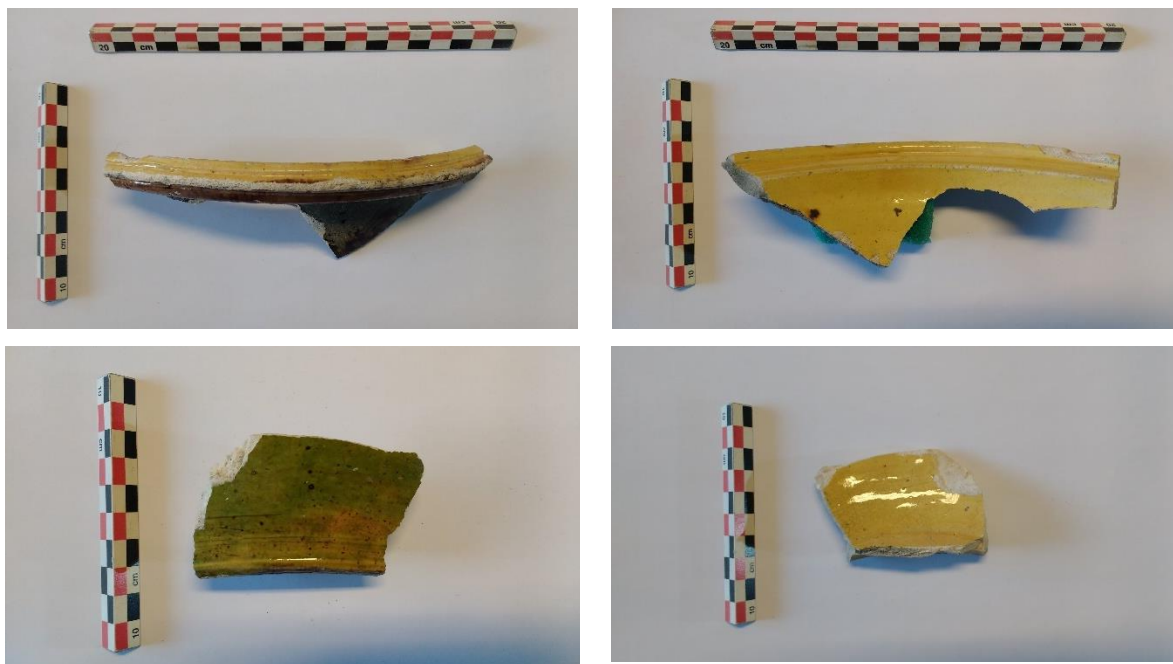
⁵ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Kogelflesje>

⁶ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/47820>

Figuur 8. Kogelfles Van Roy Denderbelle.

De vier aardewerkfragmenten zijn mogelijk allen afkomstig van dezelfde pot, of zijn toch minstens erg gelijkend qua kleur en afwerking. Het betreft 1 randfragment, 1 voetfragment, 1 bodemfragment en 1 klein wandfragment. Bij alle fragmenten is de kleur aan de binnenzijde lichtgeel. Aan de buitenzijde is de kleur eerder groenachtig, behalve bij het randfragment dat een meer gesluierd patroon kent in verschillende tinten bruin. Alle fragmenten zijn vervaardigd op een snel wiel, hebben een harde bakking en een glazuurlaag bestaande uit loodglazuur dat aan de buitenzijde mogelijk koperhoudend is. Vermoedelijk betreft het hier eind 19^e-eeuws of vroeg 20^e-eeuws aardewerk.

Figuur 9. Aangetroffen rand- en voetfragment.

3.3 Assessment stalen

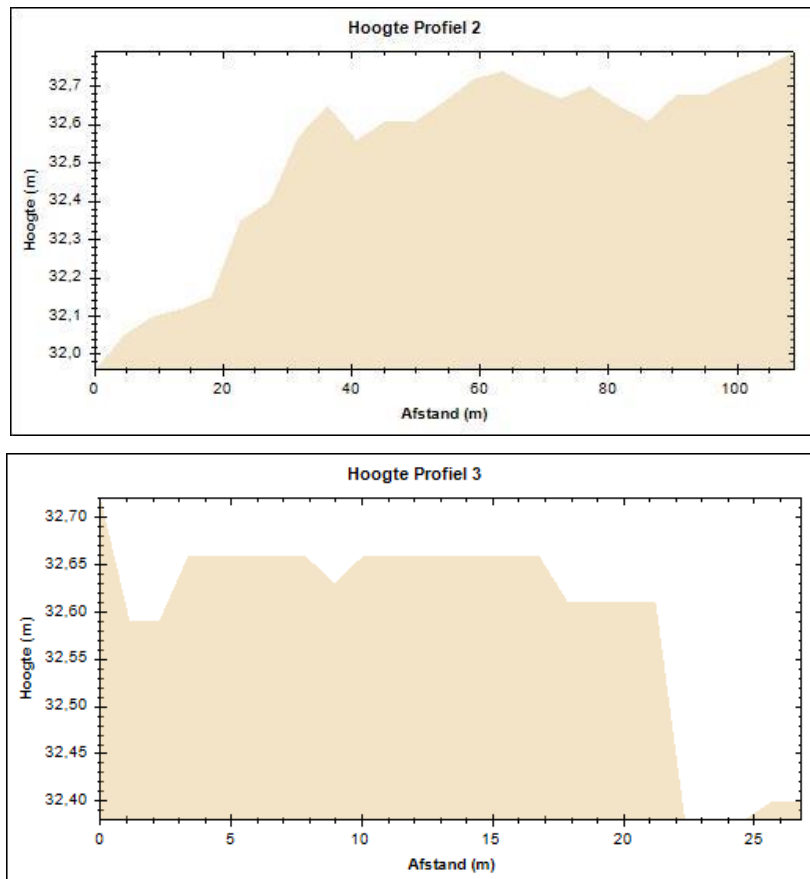
Niet van toepassing, er werden geen stalen genomen tijdens het proefsleuvenonderzoek.

3.4 Conservatie assessment

Niet van toepassing

3.5 Assessment topografie en bodemopbouw

Het onderzochte terrein kent een relatief vlak verloop met een gemiddelde hoogte van ongeveer 32,4m TAW.

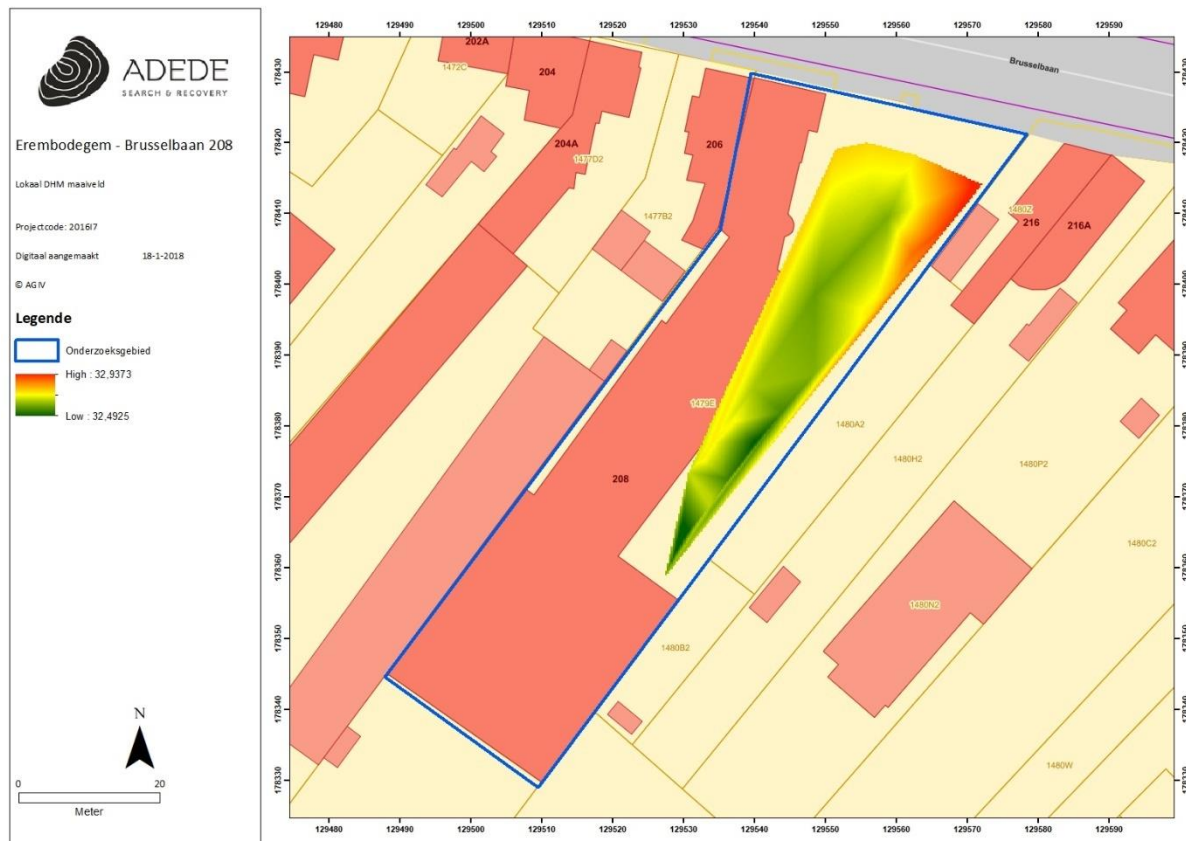

Figuur 10.terreinprofielen ter hoogte van onderzochte gebied

Tijdens het digitaal inmeten van de proefsleuven werden ook een aantal hoogtemetingen (TAW) uitgevoerd ter hoogte van het huidige maaiveld. Op basis hiervan kon een lokaal hoogtemodel worden opgesteld. Dit kon vervolgens getoetst worden aan het niveau van het archeologisch vlak (C-horizont).

Figuur 11. TAW metingen ter hoogte van het projectgebied.

Figuur 12. Lokaal DHM van het maaiveld.

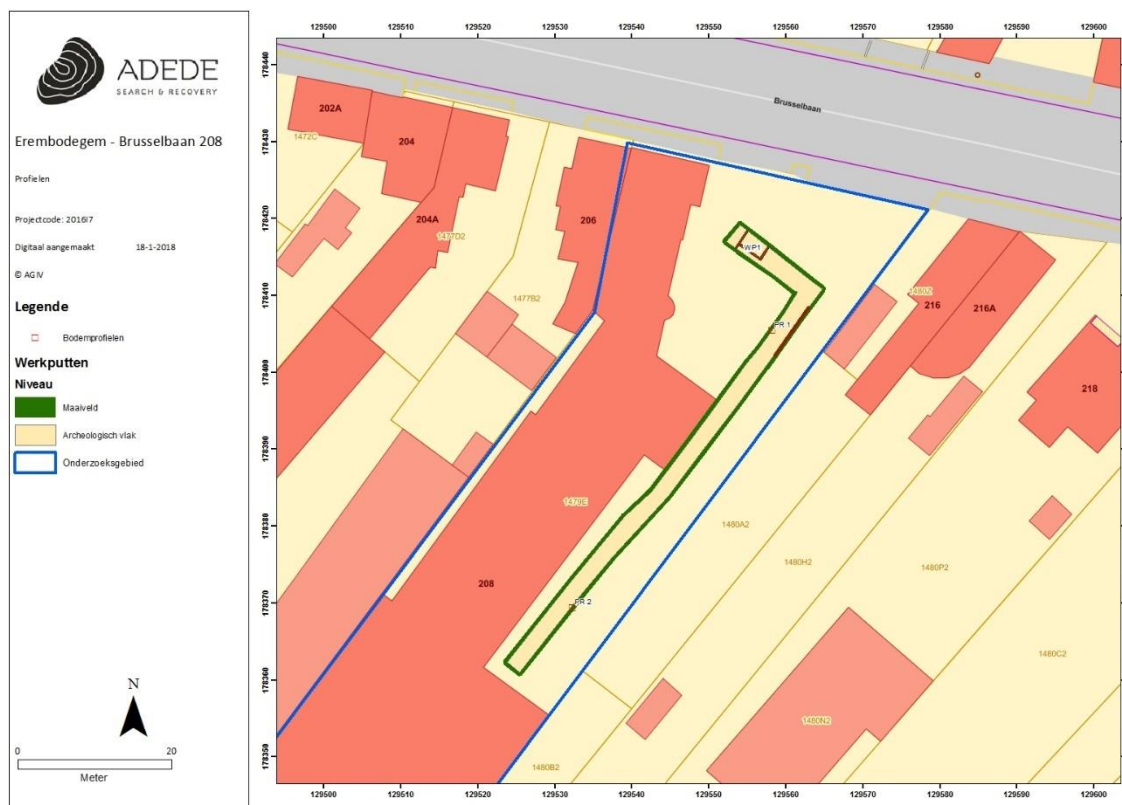
Uit de lokale hoogtemetingen van het maaiveld ten opzichte van het archeologisch vlak kon de diepte van het vlak worden afgeleid. Het archeologisch vlak werd aangelegd in de C-horizont en schommelt rond ongeveer 1,5m diepte. Een DHM van het archeologisch vlak is op basis van de hoogtemetingen niet mogelijk door de vorm en beperkte oppervlakte van de sleuf. Hierdoor krijgt het DHM een vertekend beeld en is dit niet bruikbaar. Een DHM van het maaiveld werd wel aangemaakt op basis van

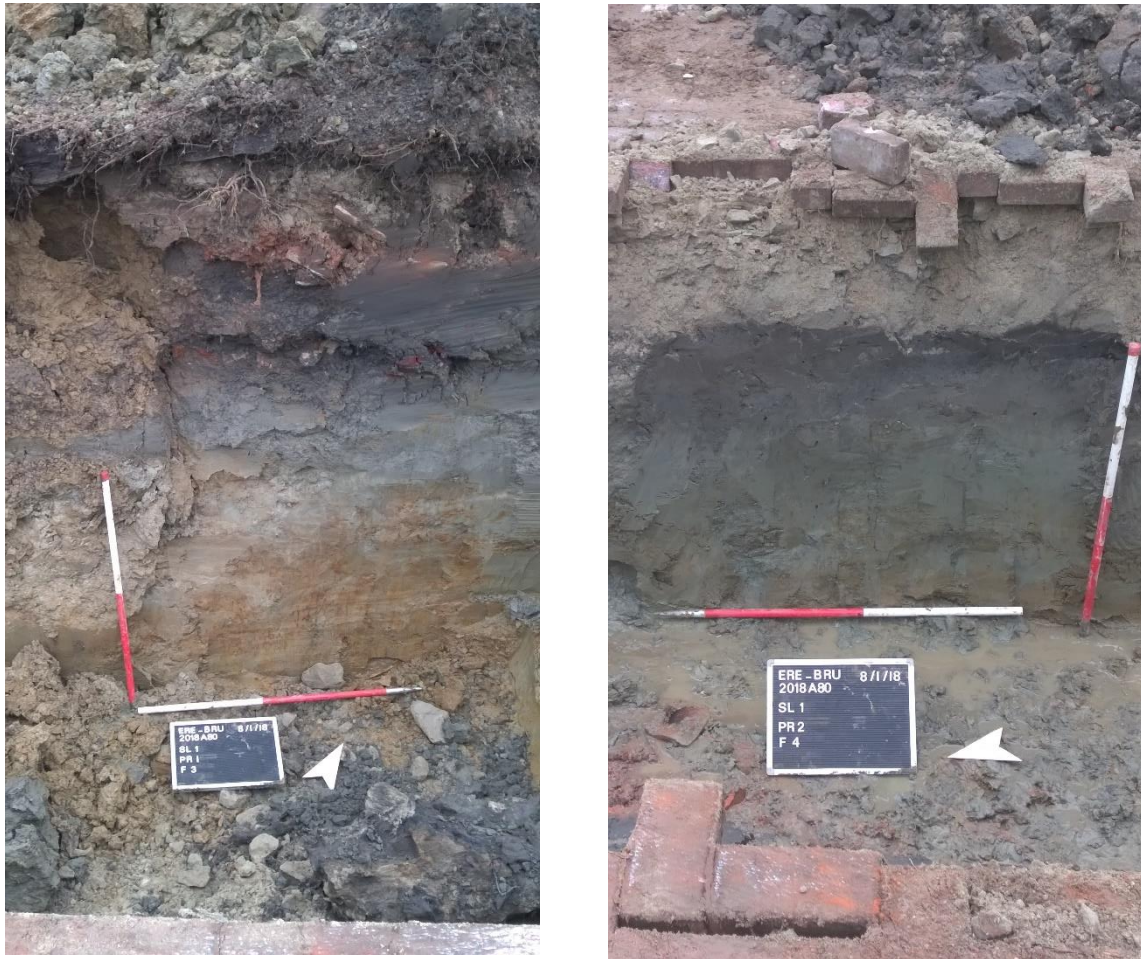
Figuur 13. Overzichtsfoto proefsleuf

3.5.1 Stratigrafie en bodemopbouw

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werden in totaal 2 profielkolommen aangelegd. Profiel 1 en profiel 2 tonen een min of meer gelijkaardige bodemopbouw. Onder de verharding en de stabilisatielaag ligt een Ap1- en een Ap2-horizont op een C-horizont van vette leem. Ter hoogte van profiel 1 bestaat de stabilisatie vooral uit bouwpuin, ter hoogte van profiel 2 is dit vooral aangevoerd zand. Het lijkt erop dat de bodem in het verleden reeds stevig vergraven geweest is. Omwille van de noodzaak om snel en kortdurend op te treden gezien het inkalven van de sleuven, werd de voorkeur gegeven om profielen snel op te kuisen en te registreren wat ten koste ging van de mogelijkheid tot het opkuisen van de bodem er rond. Deze keuze werd gemaakt in functie van het kennisvermeerderingspotentieel dat naar inziens van de veldwerkleider hier prevaleerde.

Figuur 14. Overzichtskartaat bodemprofielen

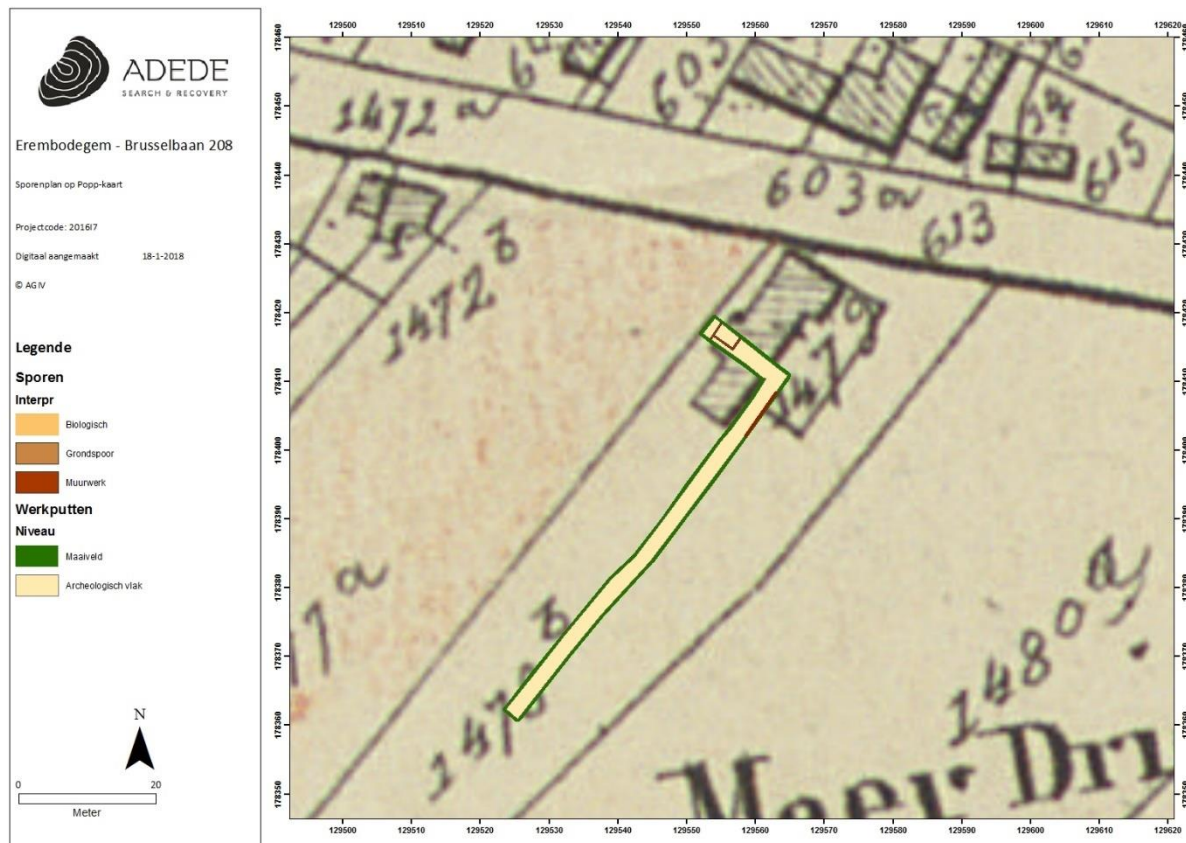

Figuur 15. Profiel 1 & 2

3.6 Datering en interpretatie

Binnen het onderzochte gebied bleken zich slechts weinig archeologisch relevante sporen te bevinden, in totaal werden 4 sporen geregistreerd. Alle aangetroffen sporen zijn van dezelfde aard, m.n. muurstructuren in donkerrode baksteen. Vloerniveaus werden niet aangetroffen wat doet vermoeden dat het om resten van muurfunderingen gaat. Uit het vooraf gevoerde bureauonderzoek bleek, op basis van historische kaarten, dat vooraan het onderzoeksterrein mogelijk sporen van 18^e - 19^e-eeuwse bebouwing (of latere bebouwing) konden verwacht worden. De Atlas der Buurtwegen en de Poppkaarten bieden een relatief duidelijk en uniform beeld van de gebouwplattegrond van de toenmalige bebouwing. Er is een min of meer rechthoekig gebouw te zien met een NO-ZW oriëntatie. Wat opvalt is dat beide kaarten tegen de zuidoostvleugel van het gebouw een klein perceeltje weergeven binnenin het grotere perceel (perceel 1479 binnenin perceel 1478b). Er wordt hier bijgevolg aangenomen dat de aangetroffen muurresten toebehoorden aan de 19de eeuwse bebouwing.

De aangetroffen sporen lijken de vooropgestelde verwachting te staven. Het is plausibel om te stellen dat sporen 1 – 3 met het rechthoekig gebouw in verband kunnen worden gebracht. Op basis van oriëntatie en situering kan ook vermoed worden dat spoor 4 een restant is van perceelsafbakening van het hierboven aangehaalde kleine perceeltje. Deze interpretatie gaat uiteraard enkel op vanuit de veronderstelling dat de percelen werden begrensd door bakstenen muurtjes.

Figuur 16. Sporenplan t.o.v. Popp-kaart.

De vondsten uit de vullingslagen net onder de stabilisatielaag van de parking wijzen in dezelfde richting wat betreft datering, m.n. eind negentiende - begin twintigste eeuw. De glazen kogelfles van stokerij /brouwerij Van Roy uit Denderbelle kan gedateerd worden tussen 1872 en 1937, respectievelijk tussen de uitvindingsdatum van de kogelfles en de sluitingsdatum van brouwerij/stokerij Van Roy. Ook de aangetroffen aardewerkfragmenten wijzen in de richting van laat negentiende tot begin twintigste eeuw.

3.7 Beantwoorden onderzoeksvragen

- ***Zijn er binnen de contouren van het onderzoeksgebied sporen terug te vinden met archeologisch en/of cultuurhistorisch relevante waarde?***

De aangetroffen muurfragmenten kunnen hoogstwaarschijnlijk gelinkt worden aan een achttiende- of negentiende-eeuws gebouw, dat ook al tijdens de bureaustudie werd aangetoond op basis van historisch kaartmateriaal. Deze sporen zijn archeologisch relevant in die zin dat ze aantonen dat het gebouw daar effectief heeft bestaan en dat ze dus de vermoedens van de bureaustudie bevestigen.

- ***Zijn er sporen/vondsten die extra aandacht verdienen bij eventueel vervolgonderzoek?***

Nee

- ***Wat is het potentieel op kennisvermeerdering?***

De verwachting naar een aanwezige historische bebouwing die aan de hand van historische kaarten tijdens de bureaustudie werd geponeerd, kon door het uitvoeren van het proefsleuvenonderzoek worden aangetoond. Nu de aanwezigheid van de bebouwing effectief is aangetoond, rijst de vraag in hoeverre deze vondst nog een verder potentieel op kenniswinst heeft, bovenop de wetenschap dat het gebouw daar effectief heeft bestaan. Tijdens het onderzoek werd vastgesteld dat vloerniveaus ontbraken, en dat de muurwerken fragmentair bewaard gebleven zijn. Een zekere vorm van verstoring door bouwfases volgend op dit bouwwerk, zijn hieruit af te leiden.

- ***Wat is de mogelijke impact van de geplande ontwikkelingen op het lokaal bodemarchief?***

Wanneer de resultaten van het proefsleuvenonderzoek werden vergeleken met de geplande toestand, bleek dat de aanleg van de 4 bufferputten vooraan op het terrein een bedreiging vormt voor de aangetroffen archeologische sporen, dat een eventueel behoud in situ in dat geval niet mogelijk was, en dat een archeologisch vervolgonderzoek onder de vorm van een opgraving de meest logische vervolgstراتيجية zou zijn ter bescherming van de aangetroffen archeologische sporen. Hierop werd door de opdrachtgever een wijziging aan de plannen doorgevoerd, zodanig dat de archeologische sporen gevrijwaard blijven en een vervolgstراتيجية onder de vorm van behoud in situ alsnog een mogelijke optie wordt. De 4 bufferputten worden in de nieuwe plannen vervangen door een langwerpige bufferbekken dat zal worden aangebracht in de bodem ter hoogte van de gesloopte bebouwing. Dit bekken heeft een dimensie van 48,16m lang, 1,5m breed en 0,80m hoog. Deze zal plaatselijk rechtlijnig langs

een 1,5m breed traject de bodem verstoren tot ca.1,5m diep. De bodemimpact van dit bufferbekken zal echter volledig binnen de reeds bestaande bodemverstoring vallen en dus het bodemarchief niet verder meer verstoren. Andere geplande ingrepen in de buurt van de aangetroffen archeologische sporen reiken niet dieper dan de reeds aanwezige verstoring en moeten dan ook niet als een bedreiging worden gezien.

- ***Welke strategie dient verder gevolgd te worden ter bescherming van het archeologisch patrimonium ter hoogte van het onderzoeksgebied?***

Gezien de geplande toestand werd gewijzigd om de archeologische sporen in de bodem te sparen, kan een behoud in situ als te volgen strategie geadviseerd worden.

- ***Indien vervolgonderzoek dient aangevangen te worden, wat is het budget, personeelseisen, kwalificaties en tijdsduur van het vervolgonderzoek?***

Nvt

- ***Welke natuurwetenschappelijke methoden dienen meegenomen te worden bij eventueel vervolgonderzoek?***

Nvt

4 Synthese

4.1 Besluit gespecialiseerd publiek

4.1.1 Archeologische waardering

Het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven heeft duidelijkheid verschaft omtrent de aan- of afwezigheid van archeologische sporen binnen het onderzoeksgebied.

Het veldwerk heeft met succes de in de bureaustudie geponeerde verwachting naar de achttiende- of negentiende-eeuwse bebouwing aangetoond. Verschillende aangetroffen muurfragmenten zijn hoogstwaarschijnlijk te determineren als zijnde funderingsresten van de 19de-eeuwse bebouwing. Een ander losstaand muurfragment is dan mogelijks weer eerder te linken aan een perceelsgrens. Enkele losse vondsten, waaronder een kogelfles en enkele aardewerkfragmenten, wijzen qua datering op Nieuwste Tijden, en dan vooral in de richting van laat 19^e tot vroeg 20ste eeuw.

Sporen en vondsten ouder dan de Nieuwste Tijden werden niet vastgesteld in de proefsleuf.

4.1.2 Potentieel tot kennisvermeerdering

Het potentieel tot kennisvermeerdering schuilt in onderzoek van landelijke bebouwing uit de Nieuwste Tijden. De aangetroffen muurresten bevestigen de verwachting geschetst aan de hand van de historische kaarten.

4.1.3 Impactbepaling en verder te volgen strategie

Wanneer de resultaten van het proefsleuvenonderzoek werden vergeleken met de geplande toestand bleek dat; de aanleg van de 4 bufferputten vooraan op het terrein een bedreiging vormt voor de aangetroffen archeologische sporen; dat een eventueel behoud in situ in dat geval niet mogelijk was; en dat een archeologisch vervolgonderzoek onder de vorm van een opgraving de meest logische vervolgstراتيجية zou zijn. Hierop werd door de opdrachtgever een wijziging aan de plannen doorgevoerd, zodanig dat de archeologische sporen gevrijwaard blijven en een vervolgstراتيجية onder de vorm van behoud in situ alsnog een mogelijke optie wordt. De 4 bufferputten worden in de nieuwe plannen vervangen door een langwerpige bufferbekken dat zal worden aangebracht in de bodem ter hoogte van de gesloopte bebouwing. Dit bekken heeft een dimensie van 48,16m lang, 1,5m breed en 0,80m hoog. Deze zal plaatselijk rechtlijnig langs een 1,5m breed traject de bodem verstoren tot

ca.1,5m diep. De bodemimpact van dit bufferbekken zal echter volledig binnen de reeds bestaande bodemverstoring vallen. Andere geplande ingrepen in de buurt van de aangetroffen archeologische sporen reiken niet dieper dan de reeds aanwezige verstoring en kunnen bijgevolg niet als een bedreiging worden gezien.

Aangezien de opdrachtgever zijn plannen wijzigde in functie van de aangetroffen archeologische sporen, adviseert ADEDE bvba een **behoud in situ** als verder te volgen strategie ter bescherming van deze sporen. In het Programma van Maatregelen worden adviezen en een afbakening voor dit behoud in situ voorgesteld.

4.2 Besluit breed publiek

Tijdens het proefsleuvenonderzoek dat door ADEDE werd uitgevoerd langs de Brusselbaan te Erembodegem, werden funderingsresten aangetroffen van een 18e-, 19e- of 20ste-eeuws landelijk gebouwtje, in de vorm van een viertal muurrestanten. Daarnaast werden een viertal losse vondsten gedaan die terug te voeren zijn tot eind 19e à begin 20ste eeuw. Oudere archeologische sporen werden niet gevonden. Omwille van de aanwezigheid van archeologische sporen in de bodem, samen met het feit dat de opdrachtgever bereid was de plannen zodanig aan te passen dat die archeologische sporen niet zullen worden vernield door de bouwwerken, is het mogelijk een **behoud in situ** te adviseren. Een behoud in situ houdt in dat de archeologische sporen in de bodem worden bewaard voor de volgende generaties.

5 Bibliografie

F. Bogemans, Toelichting bij de Quartairgeologische kaart: Kaartblad 23 Mechelen, Brussel, 1996.

Colim cvba., Beschrijvende nota Spar Brusselbaan 208 - 9320 Erembodegem, Halle, 2016.

F. De Potter en J. Broeckaert, Geschiedenis van de gemeenten der provincie Oost-Vlaanderen, Reeks V: arrondissement Aalst, dl.1, Gent, Siffer, 1902.

Haecon, G. De Moor, Toelichting bij de Quartairgeologische kaart: Kaartblad 22 Gent, Brussel, 2000.

P. Jacobs, M. De Ceukelaire, W. De Breuck & G. De Moor, Toelichtingen bij de Geologische kaart van België – Vlaams Gewest: Kaartblad 22 Gent, Brussel, 1996.

L. De Temmerman en P. Hermans, Infiltratieonderzoek – Spar Brusselbaan i.o.v. Colim, Project: 2016-WE-927, Profex, Heusden-Zolder, 2016

S. Van Aerschot-Van Haeverbeeck, Bouwen door de eeuwen heen: inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur. Provincie Oost-Vlaanderen, arrondissement Aalst, Gent, Snoeck-Ducaju, 1987.

O. Vandeputte, Gids voor Vlaanderen: toeristische en culturele gids voor alle steden en dorpen in Vlaanderen, Tielt, Lannoo, 2007.

Websites

<https://www.geopunt.be>

<https://dov.vlaanderen.be>

<https://www.agiv.be>

<https://cai.onroenderfgoed.be>

<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

<https://nl.wikipedia.org/>

6 Lijst van plannen

Plannr.	Beschrijving	Schaal	Wijze vervaardiging	Datum aanmaak
0001	Situering van het projectgebied op de topografische kaart	1:1	Digitaal	22/02/2017
0002	Situering van het projectgebied op de orthofoto uit 2015	1:1	Digitaal	22/02/2017
0003	Situering van het projectgebied op GRB	1:1	Digitaal	22/02/2017
0004	Gekende verstoorde zones	1:1	Digitaal	22/02/2017
0006	Inrichtingsplan ontworpen toestand	1:1	Digitaal	22/02/2017
0028	Voorgestelde sleuvenplan	1:1	Digitaal	22/03/2017
0006	aangepaste sleuvenplan	1:1	Digitaal	11/08/2017
0007	DTM maaiveld	1:1	Digitaal	11/08/2017
0008	DTM Vlak	1:1	Digitaal	11/08/2017
0009	Diepte archeologisch vlak	1:1	Digitaal	11/08/2017
0010	overzicht profielen	1:1	Digitaal	11/08/2017
0011	totaalsporenplan	1:1	Digitaal	11/08/2017

7 Sporenlijst

Spoor	WP	Vlak	Afmetingen (cm)			TAW (m)	Vorm	Kleur		Vulling	Inclusies	
			Lengte	Breedte	Diepte			K1	K2		I1	I2
0001	1	1	264	21	39		Langwerpig	Rood				
0002	1	1	301	26			Langwerpig	Rood				
0003	1	1	189	23			Langwerpig	Rood				
0004	1	1	330		48		Langwerpig	Rood				

8 Vondstenlijst

Inventarisnr.	WP	Spoor	Vlak	Kwadrant	Profiel	Laag	Materiaal categorie	Aantal	Datering	Beschrijving
0001	1	1	1				Aw	3		
0002	1	1	1				Aw	1		
0003	1	1	1				Leer	1		
0004	1	1	1				Glas	1		

9 Fotolijst

N°	Spoor/sporen	Wp	Vlak	Wind- richting	Aard		Omschrijving/extra info	Datum
					Vlak aard	Profiel aard		
0001	1-3	1	1	O			3 muren	08/01/2018
0002	4	1	1	O			Muur in profiel	08/01/2018
0003	PR 1	1	1	W			Overzichtsfoto	08/01/2018
0004	PR 2	1	1	O			Overzichtsfoto	08/01/2018
0005	OZ	1	1	O			muur in profiel	08/01/2018
0006	OZ	1	1	O			detail muur in profiel	08/01/2018
0007	OZ	1	1	Z			Overzichtsfoto	08/01/2018
0008	OZ	1	1	Z			Overzichtsfoto	08/01/2018
0009	OZ	1	1	N			Overzichtsfoto	08/01/2018
0010	OZ	1	1	W			zicht op SP1-3 die onder water lopen	08/01/2018
0011	OZ	1	1	Z			sfeerbeeld	08/01/2018
0012	OZ	1	1	Z			sfeerbeeld	08/01/2018
0013	OZ	1	1	N			Overzichtsfoto	08/01/2018

10 Lijst van figuren

Figuur 1. CAI-meldingen rond het onderzoeksgebied.....	- 9 -
Figuur 2. Oorspronkelijke sleuvenplan.....	- 12 -
Figuur 3. Effectief sleuvenplan.	- 13 -
Figuur 4. Allesporenplan	- 20 -
Figuur 5. Spoor 1 - 3	- 21 -
Figuur 6. Spoor 4	- 22 -
Figuur 7. vondstenplan.....	- 23 -
Figuur 8. Kogelfles Van Roy Denderbelle.	- 24 -
Figuur 9. Aangetroffen rand- en voetfragment.....	- 25 -
Figuur 10.terreinprofielen ter hoogte van onderzochte gebied	- 26 -
Figuur 11. TAW metingen ter hoogte van het projectgebied.	- 27 -
Figuur 12. Lokaal DHM van het maaiveld.....	- 28 -
Figuur 13. Overzichtsfoto proefsleuf.....	- 29 -
Figuur 14. Overzichtskaart bodemprofielen	- 30 -
Figuur 15. Profiel 1 & 2.....	- 31 -
Figuur 16. Sporenplan t.o.v. Popp-kaart.	- 32 -

11 Bijlagen

- Totaalsporenplan
- Detailplannen sporen
- Vondsten
- Overzichtsplannen

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Erembodegem - Brusselbaan 208

Allesporenplan

Projectcode: 201617

Digitaal aangemaakt 18-1-2018

© AG IV

Legende

Sporen

- Biologisch
- Grondspoor
- Muurwerk
- Verstoring

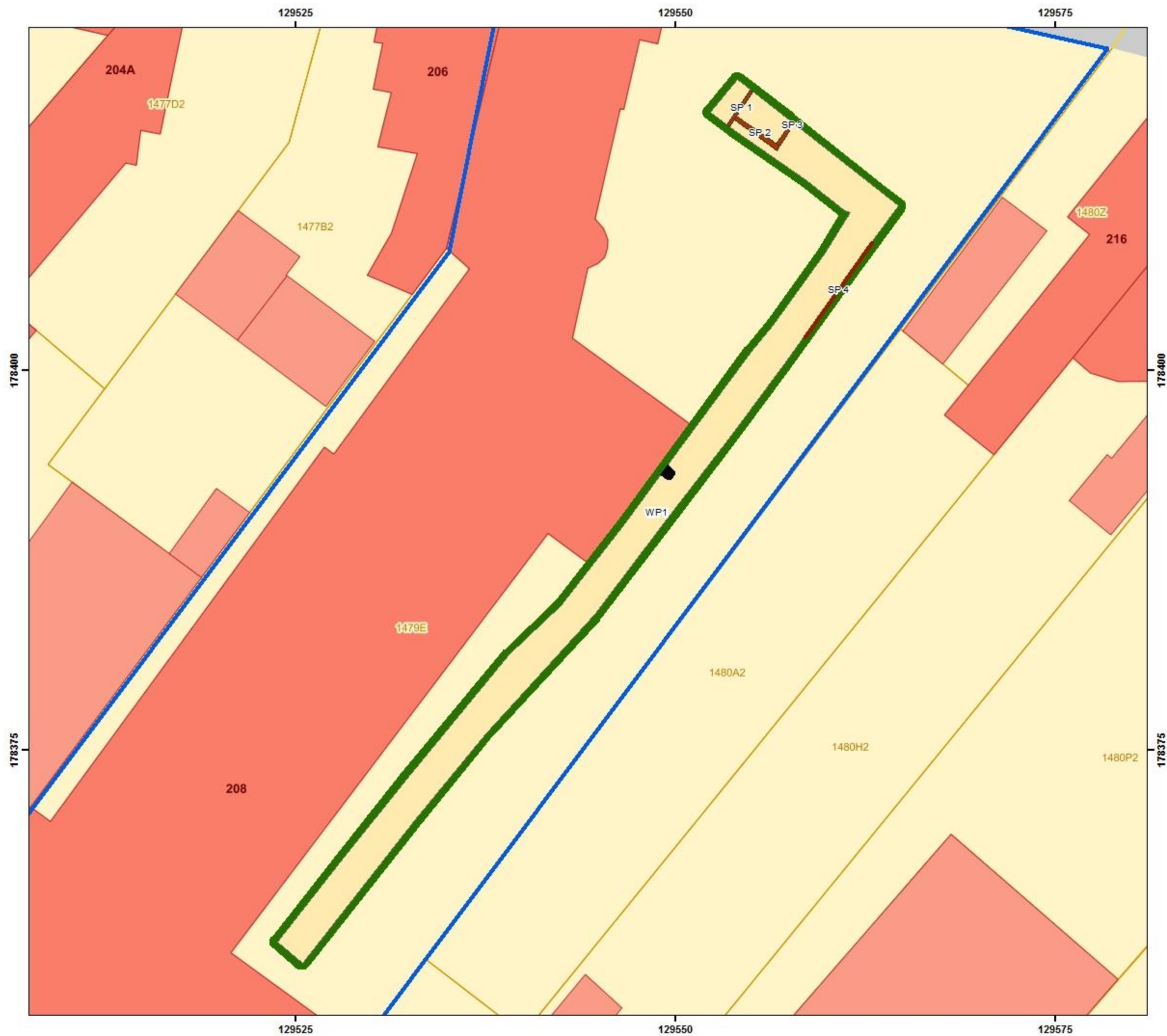
Werkputten

- Maaiveld
- Archeologisch vlak
- Onderzoeksgebied

N

0 10
Meter

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Erembodegem - Brusselbaan 208

Sporenplan: Detail

Projectcode: 201617

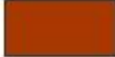
Digitaal aangemaakt 18-1-2018

© AG IV

Legende

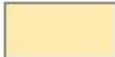
Sporen

Interpr

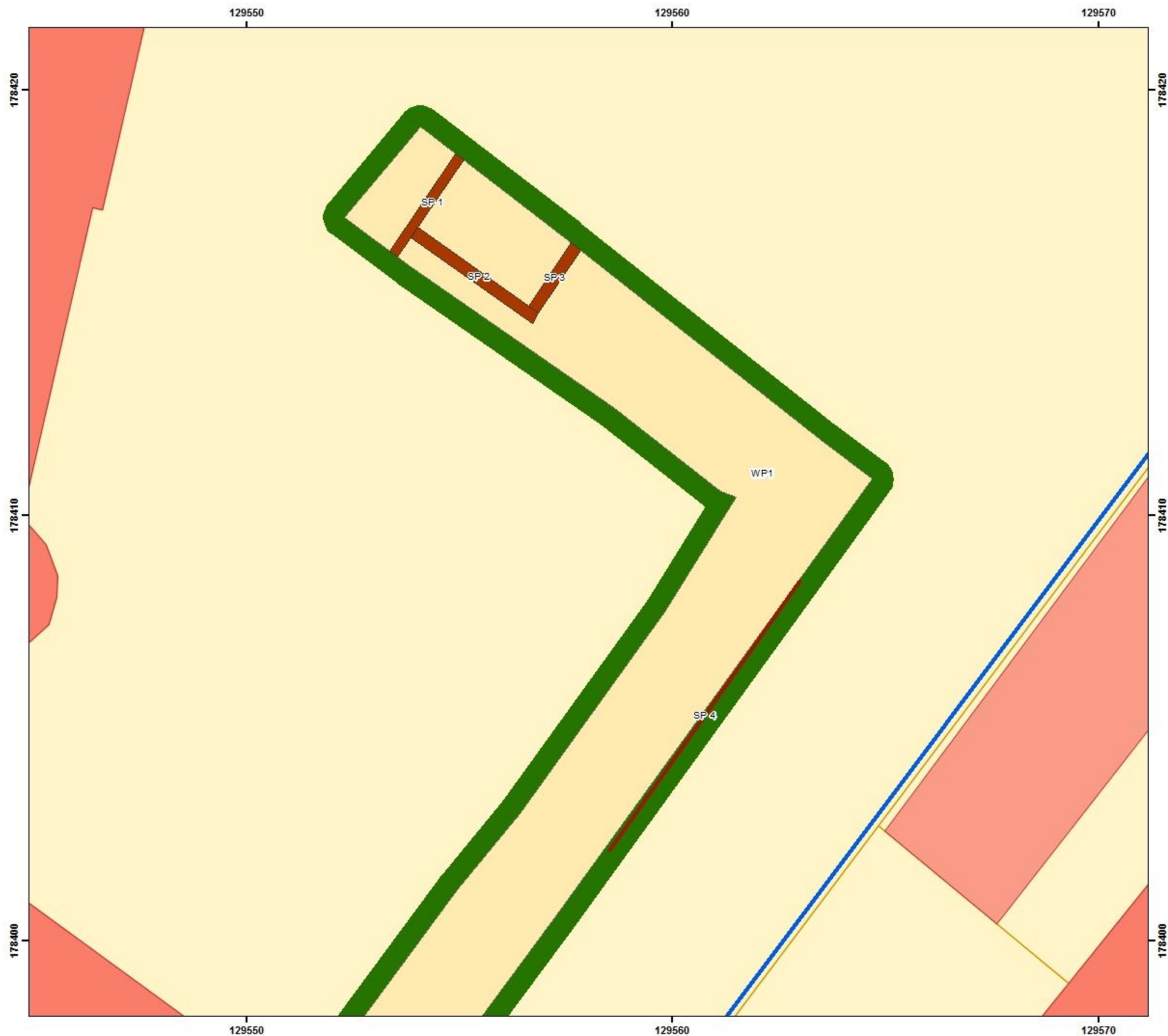
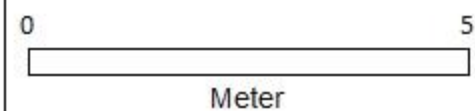
- Biologisch
- Grondspoor
- Muurwerk

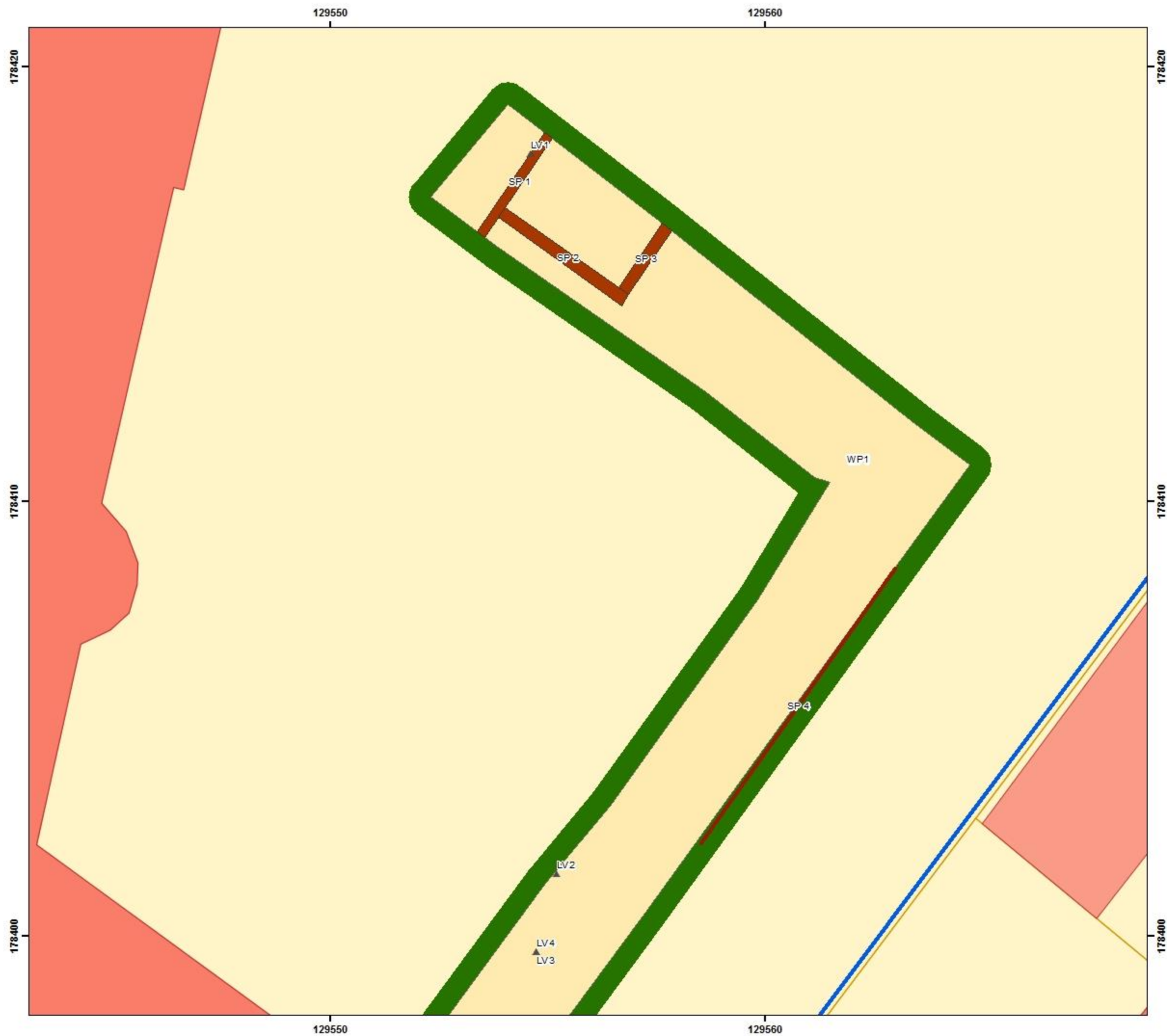
Werkputten

Niveau

- Maaiveld
- Archeologisch vlak
- Onderzoeksgebied

N

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Erembodegem - Brusselbaan 208

Profielen

Projectcode: 201617

Digitaal aangemaakt 18-1-2018

© AG IV

Legende

 Bodemprofielen

Werkputten

Niveau

 Maaiveld

 Archeologisch vlak

 Onderzoeksgebied

0 20
Meter

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Erembodegem - Brusselbaan 208

Sporenplan op Popp-kaart

Projectcode: 201617

Digitaal aangemaakt 18-1-2018

© AG IV

Legende

Sporen

Interpr

- Biologisch
- Grondspoor
- Muurwerk

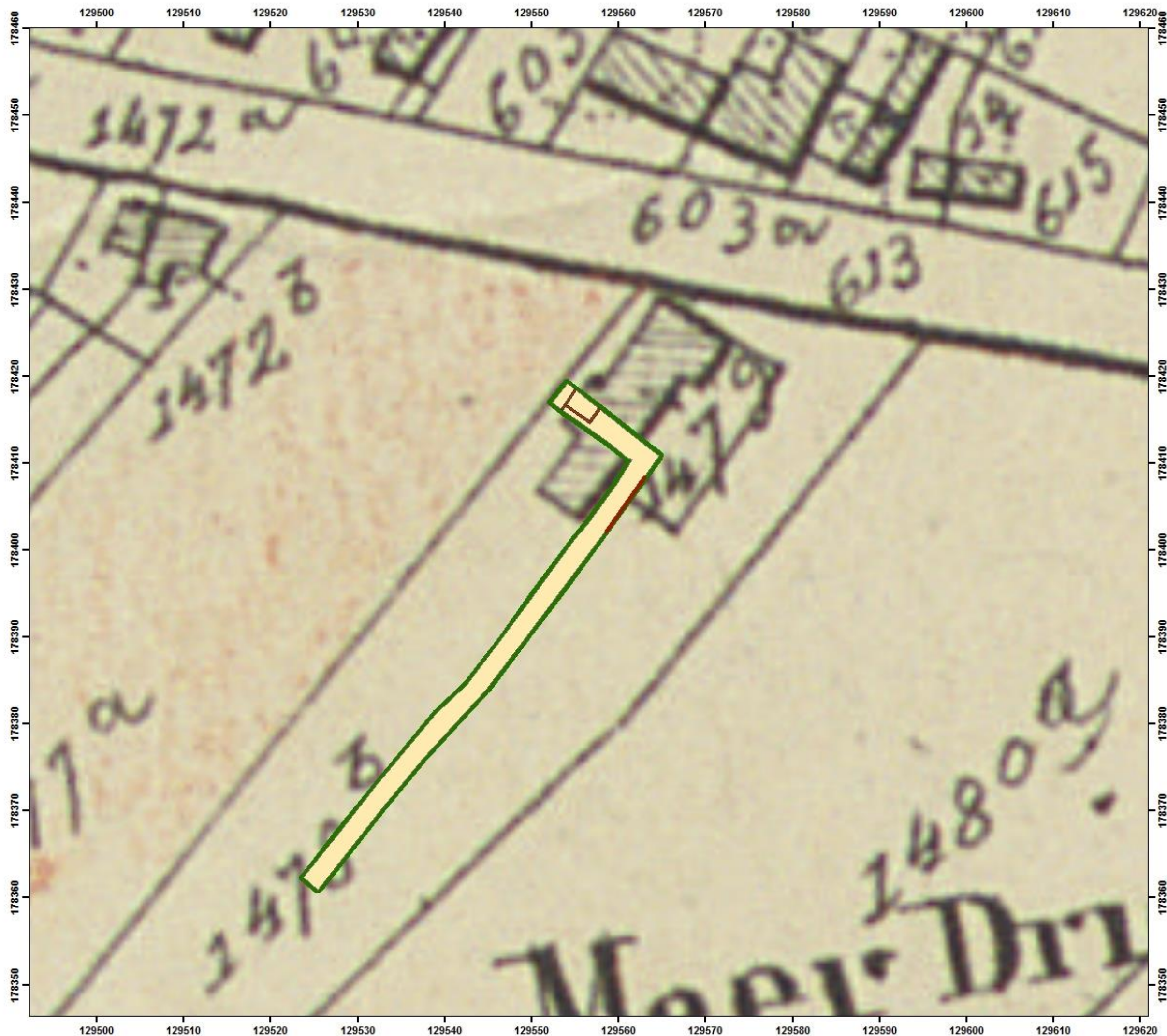
Werkputten

Niveau

- Maaiveld
- Archeologisch vlak

0 20
Meter

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Erembodegem - Brusselbaan 208

TAW-hoogtes

Projectcode: 201617

Digitaal aangemaakt 18-1-2018

© AG IV

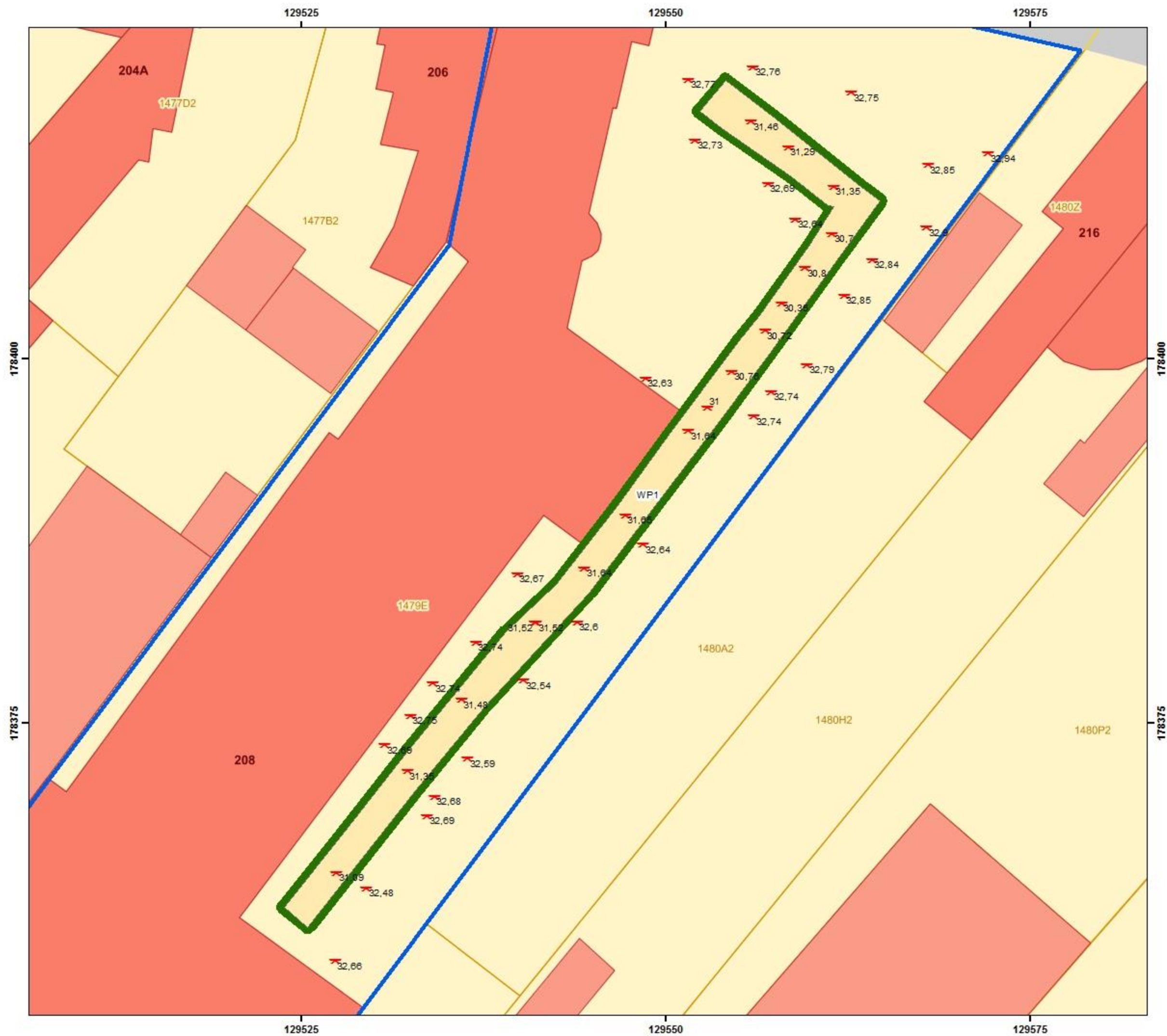
Legende

- TAW
- Maaiveld
- Archeologisch vlak
- Onderzoeksgebied

N

0 10
Meter

ADEDE
SEARCH & RECOVERY

Erembodegem - Brusselbaan 208

Lokaal DHM maaiveld

Projectcode: 201617

Digitaal aangemaakt 18-1-2018

© AG IV

Legende

